

І. В. Мілева (Луганськ)

УДК 811.161.2'27

**ЕВФЕМІСТИЧНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ
СФЕРИ ПОДРУЖНЬОГО ЖИТТЯ
(фрагмент діалектного словника)**

Українська діалектна фразеографія все більше набирає обертів: з'являються фразеологічні словники (здебільшого тлумачні), матеріали до них, починають видавати й роботи спеціального спрямування (І. Вирган і М. Пилинська, Н. Вархол та А. Івченко, Г. Доброльожа, М. Пазяк, Г. Удовиченко, В. Ужченко й Д. Ужченко, В. Чабаненко), до чого закликав Л. Ройзензон ще 1964 р. Відзначаючи „недостатній досвід створення фразеологічних словників”, учений водночас допускав і вважав бажаними „експериментальні фразеологічні словники різного задуму”. Ми пропонуємо матеріали до евфемістичного фразеологічного словника східнословобожанських і східностепових говірок, що зумовлено кількома причинами: і браком словника такого типу, хоча в зарубіжній науковій літературі наявні кілька таких словників, і важливістю збирання й систематизації діалектного матеріалу, зокрема східнословобожанських і східностепових говірок, і необхідністю показати рівень толерантності сучасних мовців.

Основні правила укладання словника, якими ми керувалися, викладено в статті „Евфемістичні фразеологізми на позначення вчинків людини (фрагмент діалектного словника)”, яка вийшла в цьому ж науковому виданні (Лінгвістика : зб. наук. пр. – 2005. – № 1).

Мета нашої розвідки – систематизувати евфемістичні фразеологізми, уживані в східнословобожанських і східностепових говірках, на позначення сфери подружнього життя. Вилучений східноукраїнський фразеологічний матеріал може стати частиною загальнонаціональної праці, написаної на основі робіт з фразеології чи діалектології.

Жити разом, не зареєструвавши шлюб

Без жовтенького на пальці. – *Вони живуть без жовтенького на пальці вже два роки, і нічого* (Новпск). Полов, Старб, Шульг.

Без обов'язків жити. Антрац, Лисич, Луган, Ров.

Без штампу жити. Новр, Ров.

Бути (жити) в громадському шлюбі (громадським шлюбом). – *Зараз молодь любить жити громадським шлюбом* (Ров). Алч, Антрац, Єнак, КрЛ, Лисич, Свердл.

Вилами по воді розписатися. – *А вони нічо собі й не думають. Вилами по воді розписалися – от і все* (Старб). Заїк, Світ, Стах.

Вільним шлюбом жити. – *Мій син живе вільним шлюбом з того року. І дитинка скоро вже буде* (Свердл). Зор, Матв.

Жити зайцем. – *І скільки ж ти будеш жити зайцем? Пора вже й одуматися* (Старб). Бут, ВерхП.

Жити на пустому документі. Лоз, Марк, Перем.

Жити не так, як всі. – *Шо за мода жити не так, як всі. Одружилися б – ото інше діло* (Пет). Берез, ЧервП.

І разом, і поодиноці жити. – *У нас багато хто і разом, і поодиноці живуть* (Хом). Крем, НижД, Петр.

На „так” жити. – *Я б не хотіла на „так” жити. Хочу вийти заміж* (Новпск). Кр, Макіїв.

На горобиних правах жити. – *Живе мій син з жінкою на горобиних правах* (Свердл). Пав, Трьохізб.

На дереві розписатися. – *Ми з Сергієм, мабуть, у цьому році на дереві розпишемося, а потім вже весілля зіграємо* (Полов). Єнак, Осин, Ясин.

На курячих правах жити. – *Живе у її батьків, хоч би розписалися, а то так, на курячих правах* (Старб). Алч, Гонч, КрЛ, Лисич, Ров.

На лобі розписатися. Луган, Старб, Шульг.

На пташиних правах. – *Вони вже три роки живуть на пташиних правах* (Старб). Алч, Крем, Поп, Хор, Щас.

На стіні розписатися. – *Мої діти на стіні розписалися. Поки живуть нормально* (Старб). Алч, Лисич, Ров, Свердл.

Незаштампованими жити (бути). Луган, Ров, Свердл.

Розписатися на заборі. – *Який загс! Василь з Оксанкою розписалися на заборі* (Стах). Алч, Білг, Брян, Вахр, Шахт.

Розписатися на воротах. Новайд.

Хочу – пішов, хочу – прийшов. – *Не розумію я нашу молодь. Шо за життя: хочу – пішов, хочу – прийшов. Треба ж розписатися* (Шульг).

Дівчина (жінка)-зрадниця

Два долара тридцять копійок – її ціна. – *Наша сусідка (два долара тридцять копійок – її ціна) поїхала на заробітки. Знаємо ми ці заробітки* (Старб). Бір, Голуб, ЛозО.

Дівчина за викликом. – *Я не дівчина за викликом. Ну і шо, шо ношу короткі юбки* (Новайд). Виш, Ден, Лим.

Дівчина стародавньої професії. Дмитр, Кам, Луган.

Дівчина-метелик. – *Машка точно дівчина-метелик. З усіма хлопцями перегуляла* (Полов). Греч, Єнак.

Жриця кохання. – *Знаємо ми цих жриць кохання. Хвойди, ось вони хто* (Вес). Бунч, ВерхП, Пер.

Квартальська дівка. – *Квартальська дівка і є кварталська дівка. І здоровкатися соромно* (Шульг). Антрац, Біл, Луган, Сват, Тор.

Кішка мартівська. – *Ніби й хазяйка гарна, але ж кішка мартівська. Тьху!* (Ден). Луган, Ров, Старб.

Коза драна. – *Ходить вся така важна. А насправді ж – коза драна. Всі чоловіки знають* (Заїк). Лут, Марк, Свердл, Сіверс, Стах.

Козирна баба. Новпск, Старб.

Легкої поведінки хто. – *Я таку невістку не хочу. Вона лінива, ще й кажуть, що така – легкої поведінки. Хай їй грець* (Старб). Дмит, Кур, Куряч, Лисич, Луган, Стах.

На всіх одна. – *Катька наша на всіх одна, а чоловік все одне при ній. Ну що тут скажеш!* (Світ). Новд, ОлП, Осин.

Нічна квітка. Булав, Перв.

Нічний метелик. КрЛ, Ров, Чмир.

Перша хвойда на селі. – *Усі знають, що вона перша хвойда на селі. А кичиться, як королева!* (Світ). Антрац, НижН, Перв.

Подруга на ніч. – *Вона годиться як подруга на ніч, але не як жінка. Оце моє слово* (Байд). Тор, Трьохізб, Шар.

Слабка на одне місце. – *Раніше була слабка на одне місце. Загубила себе, ото і дітей у неї нема* (Бул). Виш, Тор.

Сучка підзаборна. – *От сучка підзаборна! Поки чоловік на роботі, знов до сусіда* (Бул). Вівч, Воев, Греч, Оріх.

Чоловік-зрадник

В одному місці завжди чухається. – *Не жениться так довго, тому що в одному місці завжди чухається. Хто за нього захоче? Може, тільки якась дурепа приїжджа* (Старб). Алч, Світл. *Одне місце – евфемістична назва сідниць.

Всі спідниці його. – *Гарний хлопець – всі спідниці його* (Перем). Свердл.

Кабель ненаситний. – *Кабель ненаситний! Як ти його терпиш?* (Новпск). Полов, Старб.

Кіт мартівський. – *От кіт мартівський. До всіх залицяється!* (НижД).

Слабкий на передок. – *А що ж ти, Оксана, від нього хочеш? Ти ж знала, що він слабкий на передок* (Світ). Новол, Солон, Тр.

Цуцик з ціпка. – *Поїхав на заробітки, а вернувся з іншою жінкою. От вам і цуцик з ціпка* (Новпск). Старб, Тан.

[Як] голодний цуцик. – *Та що ти як голодний цуцик! У тебе ж така жінка гарна!* (Старб). Сніж.

[Як] цуцик весною. Свердл, Шульг.

Зраджувати / зрадити в подружньому житті

Бігати за двома зайцями. – *Біга Васька за двома зайцями. Вижене його жінка, це точно* (Новр). Проїж, Сніж.

Бігати наліво і направо. – *Коли оце бігають наліво і направо, так і получаять: і від жінки, і від любовниці* (Новайд). Ков, Кур, Стах.

Великого хвоста мати. Кір, Оріх.

Вести мартівське життя. – *Як чоловік поїхав на заробітки, так вона й рада – можна вести мартівське життя* (Світ). Заїк, Старб.

Встигати на два фронти (фронта). – *Як Петька встигає на два фронти? Невже жінка не здогадується?* (Булав). Литв, Ясин.

Гуляти на стороні. – *Сусіди мої обидва хороші: люблять гуляти на стороні* (Новпск). Лим, Трьохізб.

Гуляти як собака. – *Гуляє мій, як собака, життя немає* (Новпск). Луган.

Жити на два фронти. Топ, Чмир.

З рибалки носити копчену рибу. – *Гарний він хазяїн, але любить з рибалки носити копчену рибу* (Байд). Анд, Бахм, Полов, Шульг.

Заглядати до гречки. – *Сергій, бува, загляда до гречки, а жінка нічого, мовчить* (Світ). Старб, Хв.

Заглядати до курника. Антрац, Лисич, Новайд.

Залишатись на нічну варту. – *Не встигли посваритися, все: десь залишився на нічну варту. Вигоню його* (Шульг). Крем, Осин.

Затримуватись на нараді. Алч, Луган, Свердл.

Зробити рогатим кого. – *Не встиг поїхати, а вона вже зробила його рогатим* (Сіверс). Кр, КрЛ, Луган, Стах. *Так говорять лише щодо чоловіка.

Їздити у відрядження. – *Оце й з'їздив у відрядження – нова жінка та нова дитина* (Старб). Ров, Свердл, Шульг.

Мати запасний аеродром. – *Кожна красива баба має запасний аеродром. А як же жити?* (Старб). КрЛ, Луган.

Наставляти (ставити) рога (роги) кому. – *Вона йому вже років надцять наставляє роги, а він такий тупий, що нічого не підозрює* (Старб). *Так говорять усюди лише щодо чоловіка.

Не скачи в гречку, бо обстрижуть як овечку. Білк, Вівч.

Обувати в лапті кого. – *Обуваєш жінку в лапті, а вона ж тебе любить* (Лисич). Єнак, Заїк, Старб.

Перебирати як циган кіньми. Лисич, Макар, НижД, Шульг.

Перелюб зчиняти. Макар, Новайд.

Переплутати (перепутати) койку. Байд, Світ.

Працювати в нічну зміну. – *Всі, крім жінки, знають, що він працює в нічну зміну* (Єнак). Кр, Лисич, Свердл, Слсрб, Сніж.

Працювати на сім фронтів. Луган, Стах.

Працювати на стороні. – *Жінка паше на городі, а він у цей час працює на стороні* (Світ). Луган, Старб.

Працювати у дві зміни (в другу зміну). – *Микола працював у дві зміни, скільки й пам'ятаю. Так що не жалійся* (Байд). Лисич, Луган, Новайд, Полов, Проїж, Рубіж, Свердл, Сіверс, Сніж.

Причепити роги кому. Кр, Кррч, Луган, Перем.

Проблукати в бур'янах. Зим, НижН, Старб.

Робити в (на) два фронта (фронти). – *Хвате тобі робити в два фронта, у тебе ж діти!* (Сніж). Розс, Шульг.

Скакати в ромахи. – *Скільки знаю його, скаче в ромахи. Коли уже нагуляється?* (Світ). Полов, Старб.

Скакати по бабах. – *Я не дозволю своєму мужику скакати по бабах* (Старб). Осин, Пер, Петр.

Скакати по мужиках. – *Ганка буде скакати по мужиках. Бери краще її сестру* (Ден). Осин, Полов.

Скочити в бур'яни. Новайд, Новпск, Осин.

Скочити в лопухи. Заїк, КрП.

Справляти походеньки. Берез, Литв, ЛозО.

Стрибати (скакати) в гречку. – *Усі чоловіки стрибають в гречку. Не знаю інших* (Новпск). Проїж, Райг, Сніж.

Стрибати в кущі. – *Від першої жінки стрибав в кущі, зараз – ні* (Світ). Зим, Луган, Марк, НижД, Старб.

Стрибати через пліт. Луган, Щас.

Сягати в очерет. КрЛ, Старб.

Тягатися за юбками. – *Тягається за юбками, а ти лась по городу. Шо за людина?* (НижД). Новайд, Стах.

Хвостом виляти. Кр, Слсрб.

Ходити на промисли (промисел). – *Це раніше він ходив на промисли, а зараз ні: жінка молода* (Заїк). Солон.

Ходити на сторону. – *Нема шось мого, а вже пізно, мать, знову ходить на сторону. Приб'ю* (Старб). Лозов, Новайд.

Ходити наліво. – *Я ніколи не ходив наліво, хоч і жінка дурна* (Слсрб). Крем, Лисич, Луган, Осин, Свердл, Старб.

Хто женився на красивій, той рогатим став буксиром. Старб, Шульг.

Посваритися / сваритися (про чоловіка й жінку)

Весілля правити. КрЛ, Старб.

Город міряти. – *Те, що ви город міряєте, уже всі сусіди знають* (Байд). Новн.

Горшки бити (побити). – *Наші сусіди цілими днями горшки б'ють* (Старб). Новр, Осин.

Зуби показувати. – *Хвате мені зуби показувати* (Слсрб). Лозов.

Кактус виростити (посадити). Виш, Луган, Марк, Новайд, Старб.

Келих (бокал) розхекати. Виш, Старб.

Кочергою махати. – *Сусідка вже зрання кочергою маше. Шо далі буде?* (Байд). Крам, Шульг.

Кружку розбити. – *Вони знов кружку розбили, тож, прийдуть не в настрій* (Анд). Байр, Свердл.

Метати грім і молнії. – *Метає грім і молнії моя мати, от і влетить батьку!* (Старб). Тор.

Миски летять. – *Чую, між молодятами нашими знов миски летять* (Старб). Алч.

Мести у два віника. Новпск, Шульг.

Пар випускати. Рай, Тор.

Побалакати як собаки. – *А що мій чоловік? Побалакали як собаки, та й пішов* (Лисич). Луган, Микол.

Посуд (посуду) бити. – *Посуд бити – чоловіка перевіряти* (Рай). Євсуг, Луган, Марк, Новпск, Ров, Сват, Свердл, Сніж, Чмир, Ясен.

Розбити глек (глечик). Алч, Крам, Шульг.

Розбити горщик. – *Я не переживаю. Тут розбили горщик – там помирилися* (Світ). Шульг.

Розбити корито. Антрац, Кр, Марк.

Розбити макітру. – *Розбили макітру так, що кругом було чути* (Полов).

Розборки чинити. Луган, Ров, Тор.

Сіль розсипати. – *Сіль розсипали – цукор засипали. Так і живемо* (Новпск). Свердл.

Спина до спини жити. – *Що це за сім'я, коли постійно спина до спини живуть* (Ден). Луган, Сніж, Чорн.

Сусідам вуха гріти. Новпск, Шульг.

Тарілки бити. – *Тарілки били так, що криша піднімалася* (Новайд). Гонч, Лисич, Луган, Новпск, Осин, Чмир, Шульг.

Усіх собак переляяти. – *Та не кричить вже. Аж за двором чути, усіх собак перелятали* (Старб). Заїк, Новпск, Світ.

Чашки бити. КрЛ, Слерб.

Як два кота над салом. – *Живуть наші сусіди як два кота над салом. Постійно крик чути* (Новн). Микол, Хв.

Як карась з щукою жити. Луган, Новн.

[Як] кішка з собакою жити. – *Зустрічаються – все гаразд, а поженяться, то живуть як кішка з собакою* (Єсаул). Алч, Антрац, Виш, Крам, КрЛ, Лисич, Сват, Свердл, Слерб, Сніж, Старб.

[Як] лисиця з вовком жити. Ров, Свердл.

Як собаки жити. – *Зустрічались – нічого, а тепер як собаки живуть* (Шульг). Алч, Луган, КрЛ, Ров, Сват, Свердл.

Розлучитися / розлучатися

Ботинки жмуть – і нам не по путі. Свердл, ЧервП.

Валізи збирати. – *Та він ще вчора валізи зібрав. Так їй і надо* (Виш).

Майно ділити. – *Почали майно ділити ще весною, так все і є* (Новайд). **Забрати [свої] бебехи.** Слерб, Старб.

Забрати майно. Молгв, Хв, Чорн.

Забрати свої гнидники. Старб, Чмир.

Забрати свої шмотки. – *Забирай свої шмотки – і до мамашки вперед* (Світ). Алч, Єнак.

Зав'яли (зів'яли) помідори. – *Та не люблю я його, зів'яли помідори вже давно* (Антрац). Алч, Єнак.

Зав'яли помідори і гудина засохла. – *Все, дівчата. З Сергієм зав'яли помідори і гудина засохла. Тепер знову вечорами буду з вами* (Заїк). Полов, Старб.

Збирати (забрати) свої манатки. – *Забирай свої манатки і вали!* (Новпск). Кр, Крам, Луган, Свердл, Шульг.

Кактус виростити (посадити). Ров, Свердл.

Калосі жмуть – і нам не по путі. – *Який там чоловік! Калосі жмуть і нам не по путі* (Райг). Луган, Свердл, Старб.

Калосі стоптані – і нам не по дорозі. Петр, Чмир.

Кросівки жмуть – і нам не по дорозі. Кррч, Моглв.

Майно ділити. Антрац, Байд.

Не зійтись характерами. – *Тільки свадьбу зіграли, уже не зійшлися характерами. Що робиться?* (Сніж). Ров, Тар.

Обручку випустити. Новн.

Повернути дівоче прізвище. – *Все, повернула дівоче прізвище. Починаю нове життя* (Старб). Сніж.

Подушками обкластися. Кр, Світ.

Поставити кактус між койками. – *Мої предки знову поставили кактус між койками* (Ден). Новн.

Поставити крапку в стосунках (відносинах). – *Ми з Ванькою поставили крапку в стосунках* (Тор). Булав, Стах, Старб.

Поставити (ставити) стіл між койками. Байд, Новайд.

Поставити стіну між кроватями. Алч, Крем, Молгв.

Поставити (ставити) тумбочку між ліжками (кроватьями, койками). – *Поставили тумбочку між ліжками, а діти ж переживають* (Сніж). Алч, Кр, Крам, КрЛ, Лисич, Ров, Старб, Шульг.

Пройшла любов – зав'яли (зів'яли) помідори. – *Ну шо, пройшла любов, зав'яли помідори? Недовго ви протягнули* (Лисич). Кр, Новпск, Сват, Свердл, Сніж, Чмир.

Развод (розлучення) і дівоче прізвище. Алч, Крем, Осин, Ров.

Речі на вихід. – *Все, надоїло, речі на вихід* (Старб). Алч, Тимон.

Роги (рога) зняти кому. – *Пора тобі рога зняти. Скільки можна за нею бігати?* (Полов). Анд, Марк, Тор, Шульг. *Так говорять, якщо розлучаються внаслідок зради (Старб).

Розбити корито. Міст, Світ.

Розійтись, як в морі кораблі. – *Приїхав син до нас. Розійшлись з невісткою, як в морі кораблі* (Старб). Алч, Крам, Луган, Новайд, Новр, Сніж.

Твої сандалі жмуть – і нам не по путі. – *Відстань уже від мене. Твої сандалі жмуть – і нам не по путі* (Андріан). Кр, Лисич, Сніж, Тар.

У різні боки (сторони) розбігтися. Лисич, Свердл, Сніж.

Штамп рвати. – *Шось мені все надоїло, пора штамп рвати* (Зел). Щас.

Штору задвинути. Луган, Олександр.

Отже, тенденція до евфемізації деяких аспектів подружнього життя зумовлює утворення потужного ряду заміників, серед яких більшу частину становлять образні вислови семантичних рядів „зраджувати”, „розлучитися”. Серед власне евфемістичних трапляються й жаргонні фразеологізми, у яких евфемістична функція послаблена через їхню згрублість.

Перспективи дослідження вбачаємо в подальшому представленні фрагментів словника інших сфер життя, які також зазнають суттєвої евфемізації.

Список умовних скорочень

Алч – Алчевськ, **Анд** – Андріївка м. Сніжного, **Андріан** – Адріанопіль Перевальськ. р-ну, **Антрац** – Антрацит Антрацитівського р-ну, **Байд** – Байдівка Старобільського р-ну, **Байр** – Байрачки Перевальського р-ну, **Бахм** – Бахмутівка Новоайдарського р-ну, **Берез** – Березівське Попаснянськ. р-ну, **Біл** – Біле Лутугинськ. р-ну, **Білг** – Білогорівка Попаснянськ. р-ну, **Бір** – Бірюкове Свердловськ. р-ну, **Брян** – Брянка, **Бул** – Булавинівка Новопокровського р-ну, **Бунч** – Бунчуківка Білокуракинськ. р-ну, **Бут** – Бутківка Старобільськ. р-ну, **Вахр** – Вахрушеве м. Красного Луча, **ВерхП** – Верхня Покровка Старобільськ. р-ну, **Вес** – Веселе Старобільського р-ну, **Виш** – Вишневе Старобільського р-ну, **Вівч** – Вівчарове Троїцьк. р-ну, **Воєв** – Воєводське Троїцьк. р-ну, **Голуб** – Голубівське Попаснянськ. р-ну, **Гонч** – Гончарівка Сватівського р-ну, **Ден** – Денежникове Новоайдарського р-ну, **Дмит** – Дмитрівка Новоайдарськ. р-ну, **Дмитр** – Дмитрівка Новоайдарського р-ну, **Євсуг** – Євсуг Біловодського р-ну, **Єнак** – Єнакієве, **Єсаул** – Єсаулівка Антрацитівськ. р-ну, **Заїк** – Заїківка Білокуракинського р-ну, **Зел** – Зелеківка Біловодськ. р-ну, **Зим** – Зимогір'я Слов'яносербськ. р-ну, **Зор** – Зоринськ Перевальського р-ну, **Кам** – Кам'янка Лутугинськ. р-ну, **Кір** – Кіровськ, **Ков** – Ковалівка Сватівськ. р-ну, **Кр** – Краснодон Краснодонського р-ну, **Крам** – Краматорськ, **КрЛ** – Красний Луч, **КрП** – Красне Поле Марківськ. р-ну, **Кррч** – Красноріченське Кремінського р-ну, **Кур** – Курячівка Білокуракинськ. р-ну, **Лим** – Лиман Старобільського р-ну, **Лисич** – Лисичанськ, **Литв** – Литвинівка Біловодського р-ну, **Лоз** – Лозівський Слов'яносербськ. р-ну, **ЛозО** – Лозно-Олександрівка Білокуракинського р-ну, **Лозов** – Лозовівка Старобільськ. р-ну, **Луган** – Луганськ, **Лут** – Лутугине Лутугинського р-ну, **Макар** – Макартетине Новопокровського р-ну, **Макіїв** – Макіївка Кремінськ. р-ну, **Марк** – Марківка Марківського р-ну, **Матв** – Матвіївка Свердловськ. р-ну, **Микол** – Миколаївка Станично-Луганського р-ну, **Міст** – Містки Сватівськ. р-ну, **Молгв** – Молодогвардійськ м. Краснодона, **НижД** – Нижня Дуванка Сватівського р-ну, **Новайд** – Новоайдар Новоайдарського р-ну, **Новн** – Новониканорівка Сватівського р-ну, **Новол** – Новоолександрівка Троїцького р-ну, **Новпск** – Новопсков Новопокровського р-ну, **Новр** – Новодружеськ м. Лисичанська, **Олександр** – Олександрівка Мар'їнськ. р-ну, **ОлП** – Олексіївка Перевальськ. р-ну, **Оріх** – Оріхове Попаснянськ. р-ну, **Осин** – Осинове Новопокровського р-ну, **Пав** – Павлівка м. Свердловська, **Пер** – Перевальськ Перевальськ. р-ну, **Перв** – Первомайськ, **Перем** – Переможне Лутугинськ. р-ну, **Пет** – Петрівка Сватівськ. р-ну, **Петр** – Петрівка Станично-Луганського р-ну, **Полов** – Половинкине Старобільського р-ну, **Поп** – Попасна Попаснянськ. р-ну, **Проїж** – Проїждже Старобільськ. р-ну, **Райг** – Райгородка Новоайдарського р-ну, **Ров** – Ровеньки, **Розс** – Розсохувате Марківськ. р-ну, **Рубіж** – Рубіжне, **Сват** – Сватове Сватівського р-ну, **Свердл** –

Свердловськ Свердловського р-ну, **Світ** – Світле Старобільського р-ну, **Сіверс** – Сіверськодонецьк, **Слсрб** – Слов'яносербськ Слов'яносербськ. р-ну, **Сніж** – Сніжне, **Солон** – Солонці Троїцьк. р-ну, **Старб** – Старобільськ Старобільського р-ну, **Стах** – Стаханов, **Тан** – Танюшівка Новопсковськ. р-ну, **Тимон** – Тимошине Білокуракинськ. р-ну, **Топ** – Тополі Троїцького р-ну, **Тор** – Торез, **Тр** – Троїцьке Троїцьк. р-ну, **Трьюхіб** – Трьюхібенка Слов'яносербського р-ну, **Хв** – Хворостянівка Старобільського р-ну, **Хом** – Хомівка Сватівськ. р-ну, **Хор** – Хороше Слов'яносербськ. р-ну, **Червп** – Червонопартизанськ м. Свердловська, **Чмир** – Чмирівка Старобільського р-ну, **Чорн** – Чорнухине Перевальського р-ну, **Шар** – Шарівка Білокуракинськ. р-ну, **Шахт** – Шахтарськ Шахтарського р-ну, **Шульг** – Шульгинка Старобільського р-ну, **Щас** – Щастя м. Луганська, **Ясен** – Ясенівський м. Ровеньок.

Мілева І. В. Евфемістичні фразеологізми сфери подружнього життя (фрагмент діалектного словника)

У статті подано фрагмент словника евфемістичних фразеологізмів, зафіксованих у східнословобожанських і східностепових говірках. Наведено приклади стійких висловів, які характеризують сферу подружнього життя, серед яких більшу частину становлять образні вислови семантичних рядів „зраджувати”, „розлучитися”. Серед власне евфемістичних трапляються й жаргонні фразеологізми, у яких евфемістична функція послаблена через їхню певну згрубілість.

Ключові слова: фразеологізм, словник, евфемістичний, говірки.

Милева И. В. Эвфемистические фразеологизмы сферы супружеской жизни (фрагмент диалектного словаря)

В статье представлен фрагмент словаря эвфемистических фразеологизмов, зафиксированных в восточнословобожанских и восточностепных говорах. Приведены примеры устойчивых выражений, которые характеризуют сферу супружеской жизни, среди которых большую часть составляют образные выражения семантических рядов „изменять”, „развестись”. Среди собственно эвфемистических встречаются и жаргонные фразеологизмы, в которых эвфемистическая функция ослаблена из-за их определенной грубости.

Ключевые слова: фразеологизм, словарь, эвфемистический, говоры.

Mileva I. V. Euphemistic Phraseological Units of Married Life (Fragment of Dialectal Dictionary)

The fragment of dictionary of euphemistic phraseological units which are fixed in Ukrainian east dialects is presented in the article. The examples of steady expressions, which characterize the sphere of married life, among which greater part is made by vivid expressions of semantic row „to deceive”, „to divorce” are resulted. Among actually euphemistic there are slangy

phraseological units in which an euphemistic function is hyposthenic on reason their rudeness.

Key words: phraseological unit, dictionary, euphemistic, dialect.

Стаття надійшла до редакції 19. 11. 2012 р.

Прийнято до друку 21. 12. 2012 р.

Рецензент – д-р філол. н., проф. Глуховцева К. Д.

А. О. Шестаков (Луганськ)

УДК 811.111+811.161.2'373.7

**СЕМАНТИКА ТА ФУНЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
З ФЛОРИСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ**

Як відомо, фразеологічний фонд мови – це „дзеркало, у якому лінгвокультурна спільнота ідентифікує свою національну самосвідомість” [Телия 1996: 9]. У свідомості носіїв будь-якої мови відображено специфічні для кожної мови національно-культурні асоціації. „Фразеологічний та – ширше – пареміологічний фонд мови... якнайбільше відображує особливості світосприйняття її носіїв, зумовлені національною культурою. Аналіз цього фонду дозволяє виявити систему символів та еталонів національної культури, дослідити систему її кодів (соматичного, зооморфного, міфопоетичного та ін.), специфіку аксіології та ін.” [Гудков 2003: 192]. На наш погляд, у фразеологізмах із флористичним компонентом закодовано інформацію про архаїчні вірування й бачення навколишньої дійсності представниками певного етносу. Вони – предмет наукового вивчення багатьох учених. На матеріалі германських і слов'янських мов ботанічну номенклатуру вивчали С. Адаменко, І. Коломієць, Н. Панасенко, О. Пащенко, І. Подолян, А. Сердюк та ін. Метою цієї статті є комплексне зіставне вивчення фразеологізмів з флористичним компонентом в українській та англійській мовах, зокрема визначення основних компонентів фразеологічного значення, виявлення всіх можливих варіантів перекладів. Особливий інтерес становить проблема пошуку міжмовних відповідностей і врахування національної специфіки при перекладі фразеологізмів з однієї мови іншою.

Актуальність теми цього дослідження зумовлена необхідністю виявлення загальних та специфічних особливостей порівнюваних мов. Предметом дослідження слугують національно-специфічні ознаки семантики загальноживаних фразеологічних одиниць фітономів української та англійської мов. Об'єктом нашої розвідки стали фітономени української та англійської мов.

Фразеологізми з флористичним компонентом можна розподілити на три групи: